

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
 לב"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
 הציקלדיה נבני"ט ז"ע

קיימות • אגרות • פניי חסידות לפריש • הלכה, פגמים ובעיות • נתיבות • זמנים

תרצ"ז

ערב שבת-קודש
 פרשת וישב
 כ' בכסלו ה'תשס"ח

יוצא-לאור עלי"ד
 מכון ליובאוויטש שעל-יד
 צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו — המרכז

המקורית, וניתן לקרוא היום גם את הפטרת שבת
 חנוכה⁷⁷ (או כהנהגת רבותינו, לחזור מחר בבוקר
 מ'שביעי' עד גמירא עם הפטרת שבת חנוכה⁷⁸).

* יש לזכור לערוך את ההדלקה הפומבית אחרי
 פלג המנחה.

מתפללים מנחה ומדליקים נר חנוכה בבית-הכנסת
 (וטוב שיהיו עשרה בבית-הכנסת בשעת ההדלקה⁷⁹),
 ובבית (ראה להלן), ואחר-כך נר שבת⁸⁰, אבל אין
 להתפלל מנחה ביחידות לצורך כך⁸¹.

היום, מכיוון שמדליקים לפני זמן הרלקת נרות
 שבת, שהוא מוקדם לפחות בכ-20 דקות מזמן
 ההדלקה בכל יום, יש להקפיד לצקת יותר שמן, כדי
 שידלקו הנרות לפחות חמישים דקות אחרי שקיעת
 החמה (מי שמדליקים בנרות מוצקים, יש לעוררם
 שידליקו בנרות גדולים יותר מבכל יום).

היום אין מתעכבים חצי שעה סמוך לנרות⁸².

(77) היום-יום ל' סיוון. וראה שו"ע אדמו"ר סי' רפה ס"ו.
 'שערי הלכה ומנהג' או"ח ח"א סי' קלב. לוח כולל-חב"ד.

(78) 'היום יום' ד' טבת. וראה אג"ק סוף כרך ח"א.

(79) לוח כולל-חב"ד.

(80) ספר-המנהגים, ראה שם הטעמים לזה.

(81) קיצור של"ה ה' חנוכה, וא"ר ר"ס תרע"ט. וכן נהג הרבי
 אחרי שנת תשמ"ח, כאשר חזר מן ה'אוהל' סמוך לשקיעה:
 הדליק נר חנוכה, נר שבת, ואחר-כך התפלל מנחה בציבור.

(82) היום-יום, כ"ה בכסלו (ומהלשון משמע, שבכל זאת התעכב

* מגש, ואף כיסא או שולחן שהניחו עליו נר-
 חנוכה, נעשה בכך 'בסיס לדבר האסור', ונאסר
 בטלטול בשבת. אם יודעים שיזדקקו במשך הערב
 לשימוש בכיסא, או להזיזו הצידה כדי לעבור שם
 (ולא רק כדי "שלא ישחקו בו הילדים" וכדומה),
 קיימות שתי אפשרויות:

(א) להניח את החנוכיה על מגש, ויחד איתה
 להניח שם מבעוד-יום חלה (או גביע-קידוש חשוב),
 שאז יהיה המגש מותר בטלטול, לאחר שיכבו
 הנרות, כ"בסיס לדבר האסור ולדבר המותר", עם
 החנוכיה שעליו, לכל מקום שרוצים, כ"טלטול מן
 הצד לצורך דבר המותר", והכיסא יתפנה.

(ב) להניח את החנוכיה על הכיסא יחד עם חלה
 כנ"ל. לאחר שיכבו הנרות ויזדקקו למקום-הכיסא,
 יהיו רשאים לטלטל הצידה, לכל מקום שרוצים,
 את הכיסא וכל אשר עליו, כנ"ל במגש, והמקום
 יתפנה⁸³.

מעט), ספר-המנהגים.

(83) הרה"ג ר' לוי-יצחק שי' הלפרין, ע"פ שו"ע אדמו"ר סי'
 רע"ז ס"ו, רע"ט ס"ד, ש"ט ס"ו, שי"א ס"ט (העניין נדון ונתבאר
 לפרטיו בהתקשרות' גיליונות רפג, שפה, שפט וש"נ).

במקרה של צורך גדול לטלטלו לפני-כן, יעשה שאלת חכם ע"פ
 המבואר בסי' רע"ז ס"ג.

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו
 ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,
 בני הרה"ח ר' שלום ישעני' ע"ה דייטש

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

כ' בכסלו ה'תשס"ח – כ"ז בכסלו ה'תשס"ח

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
א'	כ' בכסלו	ה'ל' בכורים פרק ו-ח.	ה'ל' מעשה הקרבנות פרק ו.	מ"ע קלג. קמג. קמד.
ב'	כ"א בכסלו	פרק ט-יא.	פרק ז.	מ"ע פ. פא.
ג'	כ"ב בכסלו	פרק יב. ה'ל' שמיטה ויובל.. בפרקים אלו. פרק א-ב.	פרק ח.	מ"ע פב. קלה. מל"ת רכ. רכא.
ד'	כ"ג בכסלו	פרק ג-ה.	פרק ט.	מל"ת רכג. מ"ע קלד. קמא. מל"ת רל. רלא.
ה'	כ"ד בכסלו	פרק ו-ח.	פרק י.	מ"ע קמ. קלו. קלז. מל"ת רכד. רכה. רכו.
ו'	כ"ה בכסלו	פרק ט-יא.	פרק יא.	מ"ע קלח. מל"ת רכז. מ"ע קלט.
ז'	כ"ו בכסלו	פרק יב-יג. שאלו שלום וגוי. ספר עבודה והוא ספר שמיני.. ה'ל' בית הבחירה.. בפרקים אלו. פרק א.	פרק יב.	מל"ת קסט. קע. מ"ע קפג. מל"ת רכח. מ"ע כ.
ח'	כ"ז בכסלו	פרק ב-ד.	פרק יג.	מל"ת עט. פ.

זמני השבוע *

תאריך	עלות השחר**		זמן ציצית ותפילין	זריחה החמה	סוף זמן ק"ש	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	120 ד'	72 ד' לפני הזריחה							
א', כ' בכסלו	4:17	5:05	5:27	6:27	8:53	11:29	11:59	4:36.1	5:02
ב', כ"א בכסלו	4:18	5:06	5:28	6:28	8:54	11:29	11:59	4:35.9	5:02
ג', כ"ב בכסלו	4:18	5:06	5:29	6:29	8:54	11:29	11:59	4:35.9	5:02
ד', כ"ג בכסלו	4:19	5:07	5:29	6:30	8:55	11:30	12:00	4:35.8	5:02
ה', כ"ד בכסלו	4:20	5:08	5:30	6:31	8:55	11:30	12:00	4:35.8	5:02
ו', כ"ה בכסלו	4:20	5:09	5:31	6:31	8:56	11:31	12:01	4:35.8	5:02
ז', כ"ו בכסלו	4:21	5:09	5:32	6:32	8:57	11:31	12:01	4:35.8	5:02
ח', כ"ז בכסלו	4:22	5:10	5:32	6:33	8:57	11:31	12:01	4:35.8	5:02

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
*** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ז בסידורו (סדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטי" (לשון אדה"ז שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ
וישב	4:00	5:15	4:14	5:16	4:03	5:14	4:18	5:17
מקץ	4:00	5:15	4:14	5:16	4:03	5:14	4:18	5:18

עורך ראשי: מנחם מענדל ברוד • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף-יצחק אולידורט

מזל: מכון ליובאוויטש שעל-יד צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונוב

כתובת: ת"ד 14 כפר-חב"ד 72915, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169

אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il ISSN 0793-7474

התפילה⁶⁸. גם כעת מדליקים על-ידי שמש⁶⁹.

בחנוכה יורד האבל לפני התיבה, חוץ מאמירת הלל⁶². לאחר הלל, חוזר האבל לעמוד, לאמירת חצי קדיש⁷⁰.

אין לרלג לכתחילה 'ועל הניסים' כדי להספיק לענות 'קרושה' ו'מורים'²⁸.

לאחר חזרת הש"ץ: הלל שלם (כל ימי החנוכה), חצי קדיש. שלושה עולים לתורה (בפרשת נשא, במדבר ז, זא-זי): כהן - 'ויהי ביום כלות משה... לחנוכת המזבח'; לוי - עד 'מלאה קטורת'; ישראל - עד 'נחשון בן עמינדב'. מכסים את ספר-התורה ואומרים חצי קדיש. הגבהה וגלילה. וממשיכים כסדר: אשרי, ובא לציון, קדיש תקבל, בית יעקב⁷¹ וכו' עד סיום התפילה.

אין מתענים בחנוכה, אפילו חתן ביום חופתו⁷².

יום חמישי

כ"ז בכסלו, ג' דחנוכה

הדלקת נר שני (רביעי בערב):

כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ לא הקפיד להחליף את הפתילות בכל יום⁷³.

בהדלקת הנרות אין מברכים 'שהחינו' (אלא אם-כן זו ההדלקה הראשונה שלו השנה). מדליק תחילה

(68) פרמ"ג סי' תרע"ב בא"א ס"ק ד.

(69) רמ"א טעמים לזה ב'שערי הלכה ומנהג' שם עמ' רעו.

(70) מכיוון שהוא סיום לתפילת שמו"ע, ש"ע אדמו"ר סי' ט"ד.

(71) סידור אדמו"ר אחרי הלל. וראה שער הכולל פי"א סכ"ג (72) שו"ע רמ"א סי' תקע"ג. הוספות לשו"ע אדמו"ר סי' תר"ע ס"ה. לוח כולל-חב"ד.

(73) 'התועודיות' (טו) תשט"ז ח"א עמ' 303, עיי"ש הטעם. בקונטרס 'ברוך שעשה ניסים' חנוכה תשי"א, שבו נדפסו מנהגי חנוכה לראשונה, כתב הרבי: "נהגו שהפתילות יהיו בכל יום חדשות. וי"א דאין חוששין לה, ואדרבה הישנות נוחין יותר לדלוק. ולע"ע, לא יכולתי לברר מנהג רבינו בזה [משמע שאם יתברר מנהגו, יוכרע הספק]". ולפלא שבס' המנהגים, שנדפס בשנת תשכ"ו, נעתק משם ללא שינוי [ולא ידוע שהניסו או את השיחה הנ"ל כלל]. למרות האמור באותה שיחה. ומה שהרבי נהג (עכ"פ בשנים האחרונות) להדליק בפתילות חדשות בכל יום, הנה עד שנת תשמ"ח הכינה את החנוכייה הרבנית או אחד מהמשב"ק בבית, ואח"כ - הר"ר שד"ב גאנבורג, ולא ידוע אם קיבלו הוראות מהרבי על כך.

את הנר החדש, משמאל לנר שהיה אמש, וממשיך משמאל לימין (וכן בכל הלילות). אחר הדלקת כל הנרות אומר: "הנרות הללו"⁷⁴.

שחירת: כדאמול. קריאת התורה למנהגנו: כהן - "ביום השני... מלאה קטורת", לוי - "פר אחד... בן צעור", ישראל - "ביום השלישי...", וכיוצא בזה בשאר ימי החנוכה, קורא השלישי את היום הבא⁷⁵.

יום שישי

כ"ז בכסלו, ג' דחנוכה

בו יצא לחירות אדמו"ר הזקן ממאסרו השני בשנת תקס"א⁷⁶.

שניים מקרא ואחד תרגום: ביום שישי אחר-הצהרים קוראים את כל פרשת 'מקץ' עם הפטרתה

(74) ספר-המנהגים עמ' 70, מסידור אדמו"ר ועוד.

(75) אג"ק כרך י' עמ' רצו. ומשם נכנסה ההוראה ללוח כולל-חב"ד, ואחרי הפירסום שם - כתב הרבי באג"ק כרך טו עמ' כה: "וכן כתב גם הר"ב ש' נאה בלוח כולל חב"ד, שעברתי עליו. ופליאה מה גרס לספק בהנהגת חב"ד מפורסמת" (שגם בארה"ק מנהגנו כדעת הרמ"א סי' תרפ"ד ס"א, ושורת הצמח-צדק או"ח סי' סח. ואגב, לפלא שנשמטה ההוראה מספר 'שערי הלכה ומנהג') וראה 'התקשרות' גיליונות: תר"מ עמ' 14, תרמ"ג עמ' 16, שלמרות שזו אותה מחלוקת בסוכות כחנוכה, הרי גם לאחר ההוראה בחנוכה לא הורה הרבי לשנות בסוכות, ואף לאחר שהזכיר אפשרות זו בשיחתו בשנת תשמ"ט, לא הניח לשנות מאומה בלוח כולל חב"ד.

(76) החופשה השניה בשנת תקס"א היתה נצחון תורת החסידות ודרכי החסידות ביתר שאת ויתר עז מכמו שהיה בפעם הראשונה (בשנת תקנ"ט) - שאז היתה ההלשנה בעיקרה על אדמו"ר הזקן, וההלשנה בשנת תקס"א היתה בעיקרה על תורת החסידות. ספר-המנהגים עמ' 93, מלוח היום-יום עמ' ז, וקונטרס לימוד החסידות פרק ו, עיי"ש בארוכה.

בג' דחנוכה חופשה ניתנה לו להעתיק דירתו למעון פרטי, ואשר יקבע דירתו - באופן זמני - בפטרבורג (רשימת אדמו"ר מהוריי"צ, 'ספר התולדות - אדמו"ר הזקן' ח"ג עמ' 746). ובספר-השיחות תורת-שלום עמ' 84 איתא שיצא בנר החמישי. והשיב כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו: 'ויש לומר, דבשיחה היו ענייני גאולה (גם כפשוטו)" - הובא בלקוטי-שיחות כרך כה עמ' 399 הערה 44.

ואף בגאולתו הראשונה, י"ט כסלו תקנ"ט, היתה שלימות הגאולה (בנוגע אלינו) באופן ש'חור לבריו' בימי חנוכה - שהרי ביום ג' דחנוכה חזר מפטרבורג לווויטבסק, כדאיתא בלקוטי-דיבורים עמ' 23 ('התועודיות' תשמ"ז ח"ב עמ' 95 ועמ' 101).

דמות דיוקנו של אביו נראתה לו

מהי ההוראה לנו מסיפור יוסף בבית אדונו המצרי? • בעבודת האבות
בג' הקווים תיקנו את ג' סוגי העבירות שבאו מחטא אדם הראשון
• הכוח לעמוד בניסיון - על-ידי ראיית "דמות דיוקנו של אביו",
שבעבודתו פעל תיקון בכללות עניין החטאים • משיחת כ"ק אדמו"ר
נשיא דורנו

ולכאורה אינו מובן: מדוע לא נאמר בקיצור שיוסף הורד למצרים ואחר כך עלה לגדולה כו' - למאי נפקא-מינה כל אריכות הסיפור, ומהי ההוראה מזה בנוגע אלינו?
ועל כרחק צריך לומר, שגם עניין זה, ככל עניני התורה, הוא הוראה לדורות, עד לעקבתא דמשיחא, ועד למקום וזמן זה.

ב. ויובן בהקדם הביאור בכללות הסיפור אודות שבחו של יוסף שעמד בניסיון:

כיוון שיוסף היה עבד בבית אדונו המצרי, הרי מובן בשכל הפשוט, שאשת פוטיפר היתה יכולה להרע לו אם לא ישמע אליה, שהרי אדונו המצרי בודאי יעשה עם יוסף ככל שתאמר לו אשתו. וכמפורש במדרשי חז"ל⁵ שאשת פוטיפר איימה על יוסף בענייני ייסורים ועד לאיום בעניין של מיתה. והנה, מאורע זה היה קודם מתן תורה, שאז היה דינו

א. ידוע פתגם רבינו הזקן, בעל הגאולה, שצריכים לחיות עם הזמן, וכפי שנתפרש שהכוונה בזה היא לפרשת השבוע.

בפרשת השבוע, בחלק הפרשה השייך ליום חמישי ויום שישי, י"ט וכ"כ כסלו,

- כהתקנה הידועה ללמוד בכל יום חלק הפרשה עם פירוש רש"י השייך ליום זה, ביום ראשון, מהתחלת הפרשה עד שני, ביום שני, משני עד שלישי וכו' -

מסופר אודות ירידת יוסף למצרים, והצלחתו בבית אדונו המצרי, ויהי יוסף יפה תואר ויפה מראה², ובהמשך לזה מסופר אודות עמידתו בניסיון עם אשת פוטיפר, ועד לסיום העניין: "ויקח אדוני יוסף אתו ויתנהו אל בית הסוהר"³, וגם בהיותו בבית הסוהר, "אשר הוא עושה ה' מצליח"⁴.

1) סה"ש תש"ב ע' 29 (נעתק ב"היום יום" ב השון).
2) וישב לט, ו.
3) שם, כ.
4) שם, כג.

אין מפסיקים לפני שמונה-עשרה כדי להכריז 'ועל הניסים'⁶⁴. שכח לאומרו, אם נזכר קודם "ה" של סיום הברכה, חוזר ומתחיל 'ועל הניסים', ואם כבר אמר "ה" - אינו חוזר⁶⁵. בברכת המזון, אם נזכר קודם "ה" של סיום הברכה, חוזר ומתחיל 'ועל הניסים', ואם כבר אמר "ה" - אינו חוזר, אך כשיגיע לפני 'הרחמן הוא יזכנו'⁶⁶, יאמר 'הרחמן הוא יעשה לנו ניסים כמו שעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, בימי...'⁶⁷.

תפילת שחרית:

נוהגים להדליק נר חנוכה בבית-הכנסת (מקומו ככליל אמש) בלא ברכה, לפחות עד אחר

שי' גרונר: "בכל פעם כשמתפללים - גם כשאין הש"ץ 'חיוב' - צריכים הנרות לדלוק!" (ומשמע שמדליק את כל חמשת הנרות, וכנהוג). וי"א שבאם אין הש"ץ 'חיוב' מדליקים רק שני נרות.

64) ונהגו לסמן זאת בטפיחה על השולחן, כמו ב'יעלה ויבוא' ו'טל ומטר'.

65) ובט"ז סי' תרפ"ב ס"ק ג וא"ר שם ס"ק ב כתבו שכל-שכן שמי ששכח בתפילה יאמר קודם יהיו לרצון האחרון "יהי רצון מלפניך שתעשה לנו ניסים ונפלאות כמו שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה. בימי מתתיהו...".

66) סידור יעב"ץ (בהוצאת אשכול ח"א עמ' תסה), שלחן שלמה וערוך השלחן סי' תרפ"ב ס"ג (וכ"מ ביד אפרים וכו' שבהערה הבאה), וכ"כ בקצות השלחן סי' מז בבדי השלחן ס"ק יח כ'מנהג העולם'. וסיים 'ומסידור הנוסח שאומרים תחילה ונאמר אמן, משמע ששם הוא סיום ברכת הרחמן'. וכוונתו כנראה לשלול את המובא בלוח א"י בשם האדר"ת לומר זאת מיידי אחר 'אל יחסרנו' שלדעתו שם הוא סיום הברכה (הובא גם בנטעי-גבריאל ה' פורים פרק עה הע' ח), משא"כ לדין שאין עונים שם אמן, סיום הברכה הוא ב'ונאמר אמן' (כמ"ש באג"ק ח"ז עמ' רכח [אבל שם כתב רק ששומעים על אמן זו, ולא דקא על כל הברכה, דאל"כ מדוע 'אין יכול לגזור אומר ונאמר אמן' (בברכת בעה"ב, כדברי שו"ע אדמוה"י שם ס"ה מהמ"א שם]). וראה בטור סו"ס קפט: "נהגו להאריך בברכת הטוב והמטיב 'הרחמן' בכמה גווני", משמע שטרם נסתיימה הברכה. וראה בשו"ע אדמוה"י שם סוס"ז, ולכן אומרים שם 'על הניסים'. אלא שהקצות השלחן בעצמו פסק לעיל ס"ב (מחיי אדם מ"א, ז) שיש לענות אמן אחר 'אל יחסרנו' וצ"ע.

כן צע"ק מדוע לא נאמר שסיום הברכה הוא ב'ונאמר אמן' שבסוף כל בקשות 'הרחמן', ונסמך על האמן' שאומרים עליו. 67) רמ"א סי' תרפ"ב ס"א. ובראש-חודש, יקדים לזה 'הרחמן הוא יחדשי' משום דתדיר קודם - יד אפרים, משנ"ב וכה"ח שם.

ואולי זה גופא יסייע שיתקרבו בהקדם⁵³.
חינוך:

מנהג-ישראל⁵⁴ לשחק ב'סביבון', וידוע מנהג בני-ישראל לכתוב על ה'סביבון' את האותיות נ-ג-ה-ש, ראשי-תיבות: "נס גדול היה שם"⁵⁵, ובכמה מקומות עורכים 'הצגות' הקשורות עם סיפור פרשת ימי חנוכה, מתחפשים ל'חשמונאים' וכו' [כמובן - ובפרט בקשר לבנות - הכול באופן של צניעות ועל-פי הוראת חכם], וכן ימי החנוכה מסוגלים ביותר לארגון כנסים לילדי-ישראל - צבאות⁵⁶.

צדקה:

נוהגים להרבות בצדקה בימי חנוכה⁵⁷, ו"אנו מחוייבים בימי חנוכה... גמ"ח בממון וגוף"⁵⁸. עורכים מגבית של צדקה, וזה הזמן המתאים להשלים את מגביות הצדקה של כל חודש כסלו⁵⁹, ובפרט ב'זאת חנוכה'⁶⁰.

בעניין המגביות לצדקה בימי סגולה, הודיע הרבי פעמים רבות, שעל כל אחד ואחד להתעורר ולגדב דרכעי מעצמו, גם בלא שיוזכרוהו על כך⁶¹.

יום רביעי,

כ"ה בכסלו, א' דחנוכה

תפילת ערבית, שלישי בערב:

בחנוכה יורד האבל לפני התיבה⁶².

בכל זמן שמתפללים בבית-הכנסת מדליקים נרות בעמוד הש"ץ⁶³.

53) אג"ק כרך כא עמ' קקה, וראה קובץ 'היכל מנחם' ח"ב עמ' קצג.

54) גם בבית רבותינו נשיאנו - 'התוועדות' תשמ"ז ח"ב עמ' 185.

55) ראה בני-ישכר מאמרי חודש כסלו-טבת מאמר ב' (מו, ב). סה"ש תשמ"ח ח"א עמ' 360 הערה 32.

56) 'התוועדות' תשמ"ב ח"ב עמ' 545.

57) ספר-המנהגים, עיי"ש בהערה, ובלקו"ש ח"ה עמ' 443 בהערות.

58) פרי-מגדים, הובא ונתבאר בלקו"ש הנ"ל.

59) 'התוועדות' תשמ"ו חלק ב' עמ' 204 ועמ' 215.

60) לקו"ש ח"ה עמ' 444.

61) 'התוועדות' תשמ"ח ח"א עמ' 652, ח"ב עמ' 1169, ח"ג עמ' 1537 ועוד.

62) ספר-המנהגים עמ' 8.

63) ראה בס' 'משבחי רבי' עמ' 48, שהרבי אמר להרה"ח ר"ל

5) ראה יומא לה, ב. במדב"ר פי"ד, יח. ספר הישר - הובא בתורה שלמה פירשתו ע"פ שם, יב (אות קה).

של יוסף כמו בן-נח⁶. וידועה פלוגתת הפוסקים⁷ אם בן-נח צריך למסור נפשו על קיום המצוות שנתחייב בהם, ולכמה דעות בן-נח אינו מחוייב במסירת נפש. ואם אינו מחוייב במסירת נפש - יש בזה עניין של איסור, שהרי בני נח עצמו על שפיכות דמים, ובוה נכלל גם המאבד את עצמו לדעת רחמנא-ליצלן, כפי שדרשו חז"ל על הפסוק⁸ "ואך את דמכם לנפשותיכם אדרוש".

ואם כן, נשאלת השאלה - על-פי נגלה - האם היה מותר לו להעמיד את עצמו בסכנת מות כדי לעמוד בניסיון?!

גם צריך להבין:

איתא בגמרא⁹ ובמדרש¹⁰, והובא גם בפירוש רש"י¹¹, שהסיוע לעמידתו בניסיון היה על-ידי זה ש"נראית לו דמות דיוקנו של אביו" ("בחלון"). וכפי שדרשו¹² במה שכתוב¹³ "ואין איש מאנשי הבית שם בבית", "דמשמע דוקא מאנשי הבית לא היה שם, מכלל דאיש אחר שלא מאנשי הבית, כלומר חלוק ומופלג מתורת אנשי הבית, היה שם, וזהו דמות דיוקנו של אביו".

וצריך להבין: מהו הדיוק "דמות דיוקנו של אביו" - מדוע לא מספיק רק הזיכרון אודותיו, אלא יש צורך בראיית צורת הפנים דווקא?

ג. והביאור בזה:

איתא בגמרא (במסכת בבא-בתרא¹⁴) "שופריה דיעקב אבינו מעין שופריה דאדם הראשון", היינו, שדמות דיוקנו של יעקב היתה דומה לדמות דיוקנו של אדם הראשון, בעניין היופי כפשוטו (כפשטות מאמר רז"ל שאינו יוצא מידי פשוטו), בצורת ותואר קווי הפנים.

- 16 ראה אנציק' תלמודית ערך אבות (א) בסופו (כרך א ס"ע לו ואילך). וש"נ.
- 17 ראה שם ערך בן נח (כרך ג ס"ע שנ ואילך). וש"נ.
- 18 נח ט, ה ובפרש"י. וראה תר"ש נח שם (אות לא).
- 19 סוטה לו, ב.
- 20 תנחומא פרשתנו ט. כ"ד פפ"ז, ז. פצ"ח, כ.
- 21 פרשתנו לט, יא. ויחי מט, כו.
- 22 תוד"ה באותה - סוטה שם (בשם רבינו משה הדרשן). וראה זח"א רכב, א.
- 23 פרשתנו שם.
- 24 נח, א. וש"נ.

ויובן בהקדם המבואר בכתבי האריז"ל¹⁵, שהאבות (ש"הן הן המרכבה¹⁶, שענין המרכבה הוא שעל-ידה רוכב המלך) תיקנו את החטא הקדמוני של אדם הראשון. ובפרטיות יותר:

חטא אדם הראשון - שעל-ידו נעשית נתינת-מקום לכל החטאים שלאחרי זה - היה בכל ג' העבירות, עבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים, שהם בג' הקוין דימין שמאל ואמצע: שפיכות דמים - קו השמאל, גילוי עריות - קו הימין (שזהו שמצינו¹⁷ שבני ישמעאל לא רצו לקבל את התורה שנאמר בה "לא תנאף", כיוון ששרשם הוא מהפסולת של קו הימין, "אברהם יצא ממנו ישמעאל"¹⁸), ועבודה זרה - הניגוד ליחידו של עולם - בקו האמצעי, שמגיע עד פנימיות ועצמות אין-סוף ברוך-הוא.

והתיקון לזה היה על-ידי האבות, שגם הם היו בג' הקוין:

אברהם תיקן את העניין של עבודה זרה; יצחק תיקן את העניין של שפיכות דמים - שזהו שנאמר בו "והעלהו גו' לעולה"¹⁹. ולהעיר, שיצחק אמר לעשו "חדר סכינך ושחוט יפה"²⁰, שזהו היפך עניין שפיכות דמים, כדאיתא בקבלה²¹ שהשחיטה בסכין בלתי פגומה הוא כדי שלא יהיה צער לבהמה; (על דרך דרשת רז"ל²² "ואהבת לרעך כמוך"²³ . . . ברור לו מיתה יפה"); ויעקב תיקן את העניין של גילוי עריות, על-ידי זה שהיתה "מיטתו שלימה"²⁴. וכיוון שיעקב הוא "בחיר שבאבות"²⁵, שכולל

15 ראה במג"ע אופן קמו (בשם כנפי יונה). וראה גם זח"ג קיא, רע"ב. כש"ש ששי"א (בשם התיקונים). תר"מ ח"י" ע' 18 הערה 55.

16 כ"ד פפ"ז, ו. פפ"ב, ו.
17 ראה זח"ג קצב, ב.
18 פסחים נו, א. ויק"ד פל"ו, ה. ועוד.
19 וירא כב, ב.
20 פרש"י תולדות כו, ג.
21 ראה ספר התמונה תמונה ג' אות ה'. וראה גם תר"מ חכ"ו ע' 216 הערה 50. וש"נ.
22 פסחים עה, א. וש"נ.
23 קדושים יח, ט.
24 ויק"ד פל"ו, ה.. פרש"י ויחי מזולא.
25 תורה אור עה"פ כו, כה. וראה גם כ"ד פפ"ז, א. זח"א קיט, ב.

יושב אחרי הדלקת נר חנוכה בסמיכות לנרות, ולומר תורה³⁷.

* יש אומרים שיש לאכול בחנוכה מאכלי חלב וגבינה, זכר לנס שהיה על-ידי יהודית, בתו של יוחנן כהן-גדול³⁸.

* מנהג ישראל (תורה היא) לאכול מאכלים שעשויים בשמן, לזכר נס השמן³⁹.
התועודות:

מלבד ההתועודות עם בני הבית והקרובים ביותר (כנהוג אצל רבותינו נשיאינו⁴⁰), כדאי ונכון שבמשך ימי חנוכה (בכל יום ויום⁴¹) יערכו בכל מקום ומקום - בחוג המשפחה⁴², וכן בבתי-ספר, מקומות עבודה וכו', לפי תנאי המקום והזמן - התועודות ומסיבות של שמחה בענייני דיומא⁴³, הן לאנשים, הן לנשים והן לטף, בנים ובנות⁴⁴ (בכל המוסדות יש להתוודע עם התלמידים לפחות פעם אחת, ובמוסדות שלומדים בהם בחנוכה - להתוודע כמה פעמים. ההתועודות - בזמן הדלקת הנרות, לומר דבר תורה מעניינא דיומא, ואחר-כך שאחד הילדים ידליק נר חנוכה לכולם. וכן יחלקו אז דמי חנוכה לתלמידים⁴⁵). ולספר בהן אודות נס חנוכה והלקחים שיש ללמוד

37 'התועודות' תשמ"ב ח"ב עמ' 599 ועמ' 618. ובשיחת מוצאי זאת חנוכה תשל"ה ס"ט (מוגה), שיחות-קודש תשל"ה ח"א עמ' 284), שמיד לאחרי ההמתנה ע"י הנרות ישב ללמוד שיעור גמרא.

38 הוספות לשי"ע אדמו"ר סי' תר"ע ס"ג, מהרמ"א שם.
39 סה"ש תשנ"ב ח"א עמ' 196 הערה 26.

40 היום-יום, כח כסלו. וביאר הרבני, שזה צ"ל לא בדרך אגב, כדי 'לצאת-ידי-חובתו', אלא בהתלבשות ובהכנה מקודם ובסבר-פנים-יפות, שאו יתקבלו דבריו (שיחות-קודש תשי"ח עמ' קלא).

41 לקר"ש כרך כה עמ' 401. וראה התועודות תשמ"ו ח"ב עמ' 186 ואילך, ש'שמחה פורצת גדר' של חושך העולם, עיי"ש.
42 כמנהג רבותינו נשיאינו, היום-יום כח כסלו.

43 לנהוג כ'מהדרין מן המהדרין' גם בענין זה, וכמנהג שהביא הרמ"א (תר"ע ס"ב) לומר שירות ותשבחות בסעודות שמרבים בהם (סה"ש תשמ"ט ח"א עמ' 122), כדעת הרמב"ם שימי חנוכה הם 'ימי שמחה והלל' (סה"ש תשנ"ב ח"א עמ' 207).

44 'ולהעיר, שענין זה שייך גם למנהג נתינת דמי חנוכה: (א) נתינת דמי חנוכה פועלת **שמחה**. (ב) כשמודיעים על חלוקת דמי חנוכה - מתקבצים רבים, וכשמודיעים בדמי חנוכה, נוספים עליהם" (סה"ש תשמ"ח ח"א עמ' 165 הערה 105).

45 שיחת ש"פ וישב תשל"ד ס"ה (הנחת הת' בלתי מוגה - שיחות-קודש תשל"ד ח"א עמ' 132).

ממנו. תחילה לערוך מסיבה כללית לכל הסוגים, בהשתתפות המשפיע, הרב וכיו"ב, ואחר-כך מסיבה פרטית לכל סוג בנפרד, במירב המקומות, כדי שיוכלו הכול להשתתף. וכן בקשר לילדים⁴⁶.
דמי חנוכה⁴⁷:

הרבי הורה להשתדל לתת מעות-חנוכה לילדים (בנים ובנות⁴⁸, הן קטנים והן גדולים⁴⁹. וכן היה אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע נותן לבנותיו, גם אחרי הנישואין, וגם לחתניו⁵⁰) על-כל-פנים פעמיים במשך ימי חנוכה, ומה טוב - מצד התגברות חושך הגלות, כולל ובמיוחד בנוגע להידרדרות מצב החינוך - להוסיף ולהרבות באור וקדושה, ולתת דמי חנוכה גם בכל יום, חוץ מבשבת (גם לא בדבר המותר - גזירה כו') והוספה מיוחדת - כפליים, או ג' פעמים ככה - בליל הרביעי או החמישי⁵¹.

הנשואים - יבקשו האיש מהאישה, והאישה מהאיש, וכיוצא בזה בנוגע לזקנים וזקנות, לסייע להם כ"מעות חנוכה" לעשות מבינים 'בית חב"ד'⁵². אלה שלא קיימו מנהג זה בשלמות, ישתדלו להשלים בימים הסמוכים לחנוכה, וכל המקדים הרי זה משובח⁴⁸.

יש לחלק דמי-חנוכה לכל התלמידים, ואפילו למי שספק אם הוא בגדר תלמיד - ולו על-שם העתיד.

46 ע"פ שיחת ש"פ וישב תשל"ג ס"ב (בלתי מוגה - שיחות קודש תשל"ג ח"א עמ' 209) ושיחת ש"פ וישב תשל"ז סל"א (כנ"ל - שיחות-קודש תשל"ז ח"א עמ' 358).

47 תוכנס - (לא לשמחם בלבד, אלא) עניין החינוך, מתן 'פרס', כ'מיקדמה' לעודדם שיוסיפו יותר בלימוד התורה ('התועודות' תשמ"ח ח"ב עמ' 65); להראות שגם הממון נהפך לרוחניות על-ידי שמשמש לעניינים כשרים ובפרט לענייני קדושה (לקר"ש ח"א עמ' 290), ובמיוחד - לחנכם להרבות בצדקה ('התועודות' תשמ"ט ח"ב עמ' 63).

48 סה"ש תש"נ ח"א עמ' 210.
49 שם, עמ' 199.

50 סה"ש תשמ"ח ח"א עמ' 163, נדפס גם ב'שערי הלכה ומנהג' או"ח ח"ב ס' רפג.

51 כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע נתן גם לנכדתי, שיחת נר ה' דחנוכה תשל"ל (בלתי מוגה) בסופה.

52 לקיים מנהג כ"ק אדמו"ר מהורש"ב, המובא בהיום-יום, כח כסלו - סה"ש תשמ"ח ח"א עמ' 163, וסה"ש תש"נ ח"א עמ' 194. 'שערי הלכה ומנהג' שם.

53 'התועודות' תשמ"ז ח"ב עמ' 132.

בעצמו והדליק²³.

אין מדליקים נר חנוכה מנר חנוכה אחר, אלא מהשמש או מנר של חול²⁴.

מנהג רבותינו נשיאנו שהיו מדליקים נר חנוכה על פתח אחד החדרים ולא על החלון²⁵, משמאל הנכנס, והיינו מול המזוזה, לקיים "כדי שתהא מזוזה מימין ונר חנוכה משמאל, ונמצא שהוא מסוכב במצוות²⁶". צריך להדליק את הנרות בבית שבו האדם אוכל בקביעות, ויש להעדיף את מקום האכילה על מקום השינה. ההולך לאכול באקראי בבית חברו, צריך לחזור לביתו ולהדליק שם²⁷.

מניחים את החנוכייה סמוך לעובי מזוזה-הפתח, בחלל פתח החדר, ואין מדליקים אם הנרות מונחים ממזרח למערב או מצפון לדרום²⁸.

כדאי ונכון שהילדים ידליקו נר-חנוכה בפתח חדרם הפרטי ואם תנאי המקום וכללי הבטיחות מאפשרים זאת, ויש בזה גם מעין חינוך 'מקדש-מעט' שלהם בחנוכה²⁹.

הנרות יעמדו בשורה ישרה ולא בעיגול. כמו-כן לא יהיה נר יוצא ונר נכנס, ולא אחד גבוה ואחד נמוך (הקובע לעניין זה הוא גובה השלהבת). חייב להיות הפסק בין נר לנר, כדי שלא יתקרבו השלהבות זו לזו וייראו כמדורה. כמו-כן יש להרחיק את החנוכיות של בני הבית זו מזו, כדי שיהיה היכר לכל אחת מהן

23) ספר-המנהגים שם. ומשמע, שלדעת הרבי טיטול טפח מהווה הוזה (כי בשו"ת שצויינה שם לא הוגדר המרחק כללי). וע' 'שערי הלכה ומנהג' או"ח ח"ב ס"ע רי. חו"מ סי' קצח ס"ב.
24) שו"ע סי' תרע"ד ס"א בהג"ה.
25) לקו"ש ח"ה עמ' 456, ועיי"ש.
26) סי' תרע"א ס"ה, לבוש וט"ז שם.

27) רמ"א סי' תרע"ז ס"א, ט"ז ומ"א שם. בעניין פנימיות של ישיבות ומוסדות חינוך, בס' 'חובת הדר' (עמ' קו) כתב שהתלמידים כבני-בית וחובתם מדינה בחדר האוכל, ואם ירצו - יכונו שלא לצאת בהדלקה שבחדר האוכל ואז ידליקו בברכה בחדר השינה. ובשו"ת אגרות-משה (או"ח ח"ד סי' ע' אות ג וי"ד ח"ג סי' יד אות ה) ומנחת-יצחק (ח"ז סי' מח) כתבו שמן הדין עליהם להדליק בחדר השינה כיוון שרק הוא מיוחד לכל אחד מהם. ועליהם להסדיר תור לשמירה מפני סכנת דליקה ח"ו.
28) ספר-המנהגים.
29) סה"ש תשמ"ח ח"א עמ' 162. וכיוון שמדובר בבית אחד, מדליק בעל-הבית במקום המרכזי, והילדים רשאים להדליק בחדרם, בקל-וחומר מהאמור בהערה 27.

לחוד³⁰.

מדליקים כשהחנוכייה מונחת במקומה, ומשאיירם אותה במקומה כל משך הזמן שעליה לדלוק³¹.

התחלת ההדלקה היא לאחר סיום כל הברכות. מדליקים בשמן זית, וה'שמש' הוא נר-שעורה³². מתחילים להניח את הנרות בקצה הימני של המנורה³³.

אמירת 'הנרות הללו' - לאחר גמר כל ההדלקה²⁸. מתעכבים סמוך לנרות כחצי שעה³⁴. מדליקים שידלקו הנרות חמישים דקות לכל הפחות³⁵.

נר שכבה בתוך שיעור זמן דליקתו - חוזרים ומדליקים אותו, ללא ברכה²⁸.

אחר שיעור זה - רשאים לטלטל את החנוכייה גם אם הנרות דולקים עדיין²⁸.

אחר שיעור זה - רשאים לעשות מלאכה³⁶ שלא כנגד הנרות, וגם ביום הראשון והשמיני²⁸.

* בימי החנוכה צריכה להיות הוספה מיוחדת גם בלימוד התורה. כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע היה

30) דרכי-משה והג"ה סי' תרע"א ס"ד ובאחרונים, וראה אנציקלופדיה תלמודית ערך 'חנוכה' עמ' שלו.
31) שו"ע תרע"ה ס"א, ובמש"ב ס"ק ו.
32) ספר-המנהגים, 'שערי הלכה ומנהג' שם, ועיי"ש הטעם.
33) ספר-המנהגים מסידור אדמו"ר, ושם נסמנו מקורות נוספים.

34) ספר-המנהגים שם, ע"פ האחרונים סי' תער"ב ס"ב. וכדלהלן - יש לעסוק באותה שעה יחד עם בני ביתו בתורה או בשמחה של מצווה.

35) ספר-המנהגים שם, ועיי"ש הטעם. ולמעשה, מדיקים בזה בלא פלוג גם כשמדליקים אחר צאת-הכוכבים, כגון במוצש"ק או כשמדליקים באיחור.

36) מהלשון בספר-המנהגים "עושים מלאכה" (ולא "עושות" או "הנשים עושות") משמע לכאורה שלפני שיעור זה גם האנשים אינם עושים מלאכה, ע' ס' חסידים סי' קא וס' מהרי"ל עמ' תט. אבל ראה בהשלמה לשו"ע רבנו סי' עת"ר סו"ס ד שהבין שזו רק משמעות, וכשאר הפוסקים שהביאו זאת, גם הוא תלה זאת במנהג בפועל. וכיוון שלא ידוע שנהוג בזה רבותינו ואנ"ש (הרה"ח רי"ל שי' גרונר, וגם בלוח כולל-חב"ד כתב זאת רק לנשים), ניתן לכל היותר לדייק שהרבי לא שלל מנהג זה (לא להלך הרוצים להחמיר על עצמם), אבל לא שעשהו "הוראה לרבים".

מהות המלאכה לא תפרשה (מלבד איסור כיבוס ותפירה בכף-החיים שם ס"ק טו), ומסתבר שלא לאסור לפחות מלאכת אוכל נפש וכל מה שמותר בחו"מ, ע"ד האמור בשו"ע רבינו סו"ס רנא.

גם את אברהם ויצחק, כמו שכתוב²⁶ "אלקי אברהם ופחד יצחק היה לי", נמצא, שיעקב כולל את שלמות התיקון של אדם הראשון (גם מה שנתקן על-ידי אברהם ויצחק), וזהו ש"שופריה דיעקב אבינו מעין שופריה דאדם הראשון", כיוון שעל-ידו נעשה התיקון של אדם הראשון להיות כמו קודם החטא, כפי ש"עולם על מילואו נברא²⁷".

כאשר יהודי בא לידי ניסיון, עליו רק להפנות את

ראשו, לפקוח את העיניים, ואז יראה דמות דיוקנו

של אביו - יעקב אבינו

וכאופן ש"וינס ויצא החוצה³¹", כדאיתא במדרש³² "קפץ בוכתו של אברהם אבינו, שנאמר בו³³ ויצא אותו החוצה". ועל-פי דרשת חז"ל³⁴ על הפסוק "ויצא אותו החוצה", "צא מאצטגנינות שלך שראית במזלות... אברם אין לו בן, אבל אברהם יש לו בן" - יש לפרש כן גם במה שכתוב ביוסף "וינס ויצא החוצה", שמורה על היציאה מכל העולמות וכל סדר ההשתלשלות, ומצד זה נבטל כל עניין החשבון

והשקלא-וטריא, כך, שאין אפשרות שיהיה מעמד ומצב של "חטאתי לאלקים".

ה. וזוהי גם הוראה לכל אחד בענייניו:

ובהקדם הידוע בפירוש הפסוק³⁵ "והג כצאן יוסף", שכל ישראל נקראים על שם יוסף, לפי שכלכלם בימי הרעב, כמו שכתוב³⁶ "ויכלכל יוסף את אחיו גו"³⁷. וזוהו מובן, שהנהגתו של יוסף מהוה הוראה לכל "צאן יוסף", בבחינת "מעשה אבות סימן לבנים"³⁸.

וההוראה היא:

כאשר יהודי בא (או שנדמה לו שבא) לידי ניסיון, ועד שנדמה לו שהוא כמעמד ומצב של עבד בבית אדוניו המצרי, בדוגמת ניסיון יוסף שהיה בבית אדוניו המצרי,

31) שם, יב.

32) מדרש אגדה עה"פ. וראה ב"ר פפ"ז, ח.

33) לך לך טו, ה.

34) הובא בפרי"ע עה"פ. וראה נדרים לב, א. ב"ר פמ"ד, יו"ד.

35) תהלים פ, ב.

36) ויגש מז, יב.

37) פרי"ע ומצו"ד עה"פ.

38) ראה תנחומא לך לך טו. ב"ר פ"מ.ו. רמב"ן לך לך יב,ו. ועוד.

ד. על-פי זה יש לבאר גם הפעולה של ראיית דיוקנו של אביו, צורת פניו של יעקב:

כאשר יוסף בא לידי ניסיון, טען ואמר: "איך אעשה הרעה הגדולה הזאת וחטאתי לאלקים"²⁸ - שזהו עניין גילוי עריות (כפשוטו), וקשור גם עם עבודה זרה, וגם עם שפיכות דמים²⁹, כדאיתא במדרש³⁰ שעל-ידי העדר השמירה בקו זה אפשר לבוא לכל ג' הקוין.

אמנם, מצד עיקר הדין היה יכול יוסף לערוך חשבון ושקלא-וטריא שאינו חייב למסור נפשו על זה, ואדרבה כו', כנ"ל.

אבל, כאשר "נראית לו דמות דיוקנו של אביו", שופריה דיעקב, שהיא מעין שופריה דאדם הראשון - שעניין זה מזכיר את תיקון הפגם של אדם הראשון בכל ג' העניינים: עבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים, שנעשה על-ידי יעקב, בחיר שבאבות - הרי זה פעל אצלו שלא להיכנס בעניינים של חשבונות ושקלא-וטריא, אלא לעמוד בניסיון,

26) ויצא לא, מב.

27) ראה ב"ר פ"ב, ו. פ"ג, ג. פ"ד, ז.

28) פרשתנו לט, ט.

29) ולדוגמא - שהבן הנולד ירצה ליטול חלק בירושה, ושאר האחים לא ירצו ליתן לו כו' (ראה גם במדב"ר פ"א, א).

30) הובא בכד הקמה אות ח (חמדה), ובתורה שלמה יתרו ע' קצט.

ואשתו שידלה אותו רק "לשכב אצלה"³⁹, "ותתפשהו בכגדו", והבטיחה לו ש"אין איש מאנשי הבית שם בבית", אף אחד לא יראה, אף אחד לא ישמע ואף אחד לא ידע מזה, ויש לו כמה וכמה היתרים, והעיקר, שעל-ידי זה יציל נפש אחת מישראל, שלא יענישוהו במיתה רחמנא-ליצולן, אלא יישאר בחיים, ולמחרת יוכל לשוב בתשובה, לפעול עניינים ולהציל עולמות כו', עד למעלה מעלה - אזי צריך שתהיה "דמות דיוקנו של אביו" נראית לו בחלון:

עליו רק להפנות את ראשו ולהביט על דמות דיוקנו של אביו; עליו לפקוח את העיניים, ואז יראה דמות דיוקנו של אביו - יעקב אבינו, שופריה מעין שופריה דאדם הראשון, יציר כפיו של הקב"ה⁴⁰, ואז, הנה כל מעשה פרטי של איש פרטי במקום זמן פרטי, חדל מלהיות עניין פרטי, אלא הוא עניין שבו תלוי כללות הבניין של ה"עולם מלא"⁴¹ (או חס-ושלום הפכו - על-ידי המעשה שעומד בפניו עתה), בדוגמת

(39) פרשתנו שם, י"ד ובפרש"י.
 (40) ראה ב"ר פכ"ה, ה.
 (41) סנהדרין לו, פכ"א.

פעולת יעקב אבינו בתיקון חטא אדם הראשון. והוראה זו - ככל ההוראות שבתורה (שבוה נכללים סיפורי התורה שגם הם הוראות⁴²) - כוללת גם נתינת-כוח שיוכלו לקיימה, וגם אם לשעה קלה ישנם קשיים בדבר, כמו אצל יוסף שישב בבית הסוהר - הרי גם בבית הסוהר גופא נעשה יוסף המושל ושולט⁴³, ולאחרי זה הנה "מבית האסורים יצא למלוך"⁴⁴, שנעשה "מושל בכל ארץ מצרים"⁴⁵, "המשביר לכל עם הארץ"⁴⁶, ועד ש"וילקט יוסף את כל הכסף"⁴⁷ מכל הארצות, ומזה נעשו האוצרות ("מטמוניות"⁴⁸) שיתגלו בקרוב ממש, בביאת משיח צדקנו.

(מהתועדות י'ט כסלו ה'תשכ"א, 'תורת מנחם - התועדות' תשכ"א חלק א (כט) ע' 266-261)

(42) ראה גם תו"מ ח"ט ע' 42. וש"נ.
 (43) פרשתנו שם, כב-כג.
 (44) קהלת ד, יד.
 (45) ויגש מה, כו.
 (46) מקץ מב, ו.
 (47) ויגש מז, יד.
 (48) ראה פסחים קט, א. וש"נ.

* יש לזכור להדליק נר-חנוכה גם במקומות ציבוריים, כפי שהנהיג הרבי, ולעשות זאת אחרי פלג המנחה.

הדלקה בבית:

"הציווי 'זה א-לי ואנוהו - התנאה לפניו במצוות'¹⁰, כולל בנוגע לחנוכה - מנורת חנוכה נאה"¹¹.

בין מנחה למעריב, אחר התחלת השקיעה, מדליקים נר חנוכה. הנשואים - בחגירת אבנט¹², אבל בכובע ובלבושים הרגילים, לא באלו של שבת ויום-טוב¹³.

לשאלת רבים: בכל ערב, אם האב נמצא מחוץ לבית ויחזור בשעה שבני הבית נייעורים, ימתינו לו. אם רואה שיגיע כשהם ישנים, יבקש מאשתו או מאחד הילדים להדליק עבור הבית, ובכואו רשאי להדליק לעצמו אם כיוון שלא לצאת בהדלקתם. אם יודעים הילדים בכיורו שהאב אינו מקפיד ומדליקים תוך חצי שעה מצאת-הכוכבים, ידליקו אז. לא הדליקו, מדליק כל הלילה, אם בני-ביתו נייעורים. ואם כולם ישנים, נכון להקיצם ולברך¹⁴.

בבית הרב לא היתה ההדלקה ברוב עם, ואדרבה¹⁵.

בימינו מחנכים את הבנים להדליק נרות חנוכה מגיל רך ביותר¹⁶.

הנהגת בית הרב, שהנשים והבנות (בכל גיל) לא הדליקו נרות חנוכה, אלא יצאו בזה על-ידי אביהן,

והשמש באמצע בין הנרות.

(10) בלקוטי-שיחות חי"א עמ' 241 הוכיח שלפי אדמוה"ו לימוד זה הוא מן התורה.
 (11) סה"ש תש"נ ח"א עמ' 207 [אף שא"צ כלי, ראה סידור אדמוה"ו, ולקוטי-שיחות ח"ה עמ' 445]. וראה א"ר וברכ"י סי' תרע"ג ס"ג. ולהעיר שהרבי היה מדליק במנורה פשוטה דווקא.
 (12) ספר-המנהגים.
 (13) ספר-המנהגים. שערי הל' ומנהג או"ח ח"ב סי' רפ. לוח כולל-חב"ד.
 (14) עד-עלות-השחר, שו"ע ונו"כ סו"ס תער"ב. בלוח כולל-חב"ד כתב, שאם לא הקיצם - לא יברך. ובמנחה-ברורה שם כתב, שהנוהג להקל ולברך גם כשישנים אין למחות בידו.
 (15) ראה לקוטי-שיחות ח"ב עמ' 483, ועוד.
 (16) כך הנהיג הרבי בשנים האחרונות, ראה 'שבח המועדים' (תשנ"ג) עמ' 101, 'התקשרות' גיליון ח"י עמ' 14 הע' 11, וש"נ. ומשתדלים לחנכם עם כל ההידורים (ע' לקו"ש ח"יב עמ' 251).

ואחר כך - בעליהן¹⁷. כשכ"ק אדמו"ר מהורש"ב היה עוזב את ביתו לפני חנוכה, היה מצווה לזוגתו הרבנית שתדליק את החנוכייה בעצמה (אף שאת הברכות היתה שומעת מאחד הגברים)¹⁸.

מעמידים את החנוכייה על כיסא, מעל שלושה טפחים (24 ס"מ) - ואין מדייקים שיהיה למעלה משבעה טפחים או סמוך לשלושה טפחים¹⁹, אך לא מעל עשרה טפחים (80 ס"מ)²⁰. ה'שמש' קצת למעלה²¹ מן הנרות²².

"קרה וצריך היה לטלטל את המנורה טפח וטפחיים לקרבה לאדמו"ר כדי שיוכל להדליק הנרות, ואחר-כך היו מעמידים אותה במקומה. ובכל זאת בירך

(17) ספר-המנהגים, עיי"ש. לקו"ש חלק ל' עמ' 312. ועל-אף האמור ב'שלשת היחס' שבראש ס' 'היום יום' מהדורת תשנ"ה עמ' 34, על שנת תשמ"ח (מוגה), שהרבי "מעורר שכל ילדה ידליק נרות חנוכה בפתח חדרו", והכוונה להנדפס ב'משיחות ש"פ וישב, כ"א כסלו" ס"י (סה"ש תשמ"ח ח"א עמ' 162), הנה הרבי נשאל על כך כמה שאלות, ומהן: "האם גם הבנות צריכות להדליק?", והשיב: "יש לעיין ולבדוק בכל מקום לגופו של עניין את התוצאות בפועל, באיזה אופן יוסיפו בחינוך" (שיחת כ"ד כסלו בעת ה'יחידות' לאורחים ס"ו, התועדות תשמ"ח ח"ב עמ' 91, בלתי מוגה). ולמעשה המשיך הרבי לציין את 'מנהג בית הרב' שהבנות אינן מדליקות, גם בשנים הבאות - בסה"ש תש"נ ח"א עמ' 194 הערה 84. וכן בסה"ש תש"א ח"א עמ' 165 הערה 110. וראה שיחות קודש תשל"ה ח"א עמ' 34. ראה גם אנציקלופדיה תלמודית ערך 'חנוכה', כרך טו עמ' רמז ו-רנב, ובהמצויין שם.

(18) לקוטי-שיחות חלק ל' שם. ועיין במנחה-ברורה סי' תרע"ה ס"ק ט.
 לכאורה צ"ע, עפ"ד אדמוה"ו (קו"א סי' ערב ס"ק ב, ובכ"מ), שהיועד לברך - לא יתן לאחר לברך עבורו. ואולי הו"ע פרטי שלה, שלא רצתה לברך במקום בעלה, וא"כ פרט זה אינו הוראה לאחרות.
 (19) ספר-המנהגים.
 לעניין ג' טפחים ועשרים אמה - נחשב הגובה לפי השלחבת, ולעניין עשרה טפחים - לפי בסיס הנרות, ובכל אופן, לא לפי בסיס החנוכייה (ראה שו"ת מנחת-יצחק ח"ו סי' סה אות ב' וש"נ).
 (20) שו"ע סי' תרע"א ס"ו.
 (21) חשוב שהשלחבת תהיה למעלה מזו של שאר הנרות. ראה מנחה-ברורה סי' תרע"א ס"ב.
 (22) ספר-המנהגים, שו"ע סי' תרע"ג ס"א בהג"ה ונו"כ. רבים מאז שנים מקפידים שיהיה השמש דווקא "ממעל", ומניחים אותו בצד, בנפרד (על גבי פמוט וכדומה, ויש מניחים משמאל למנורה) וי"א שכך נהגו רבותינו.

מינוי ל'התקשרות'

אפשר לקבל את גיליון 'התקשרות' ישירות הביתה באמצעות הדואר

מינוי לשנה: 177 ש"ח (ב-4 תשלומים)

מינוי לחצי שנה: 88 ש"ח (ב-2 תשלומים)

את השם, הכתובת והתשלום יש להעביר לפי הכתובת:

'התקשרות', מחלקת המנויים, ת"ד 14 כפר-חב"ד 72915.

כמו-כן אפשר להירשם בטלפון ולשלם בכרטיס אשראי, בטל' 03-9607588, שלוחה 130

הלכות ומנהגי חב"ד

יום שלישי

כ"ד בכסלו

בתפילת מנחה אין אומרים תחנון. הדלקת נר חנוכה:

בבית-הכנסת - החנוכייה ככותרל דרום, והנרות מסודרים ממזרח למערב¹ (מדליקים אותה גם בבוקר, מיום המחרת והלאה). מקומם גבוה, למעלה מעשרה טפחים². מדליקים במנחה לפני עלינו, ואין ממתנינים לשקיעה אלא ל"פג המנחה" (היום באזור המרכז: 3:40)³. מתחילים להדליק מצד ימין⁴. אחר-כך שרים 'הנרות הללו' בניגון הידוע⁵.

אין אדם יוצא ידי-חובתו בנרות בית-הכנסת, ואפילו שליח-ציבור שהדליקים צריך לחזור

1) שו"ע ורמ"א סי' תרע"א ס"ז.

2) פרי-מגדים סי' תרע"ה בא"א ס"ק ב. לגבי מיקום השמש, כתב בכף-החיים ס"ק מא שנהגים תמיד - גם בביהכ"נ - שהשמש הוא למעלה מן הנרות, ע"פ מהרי"ל שסמך זאת עה"פ "שרפים עומדים ממעל לו". וכן מובא מס' קב-הישר פרק צו, שהשמש הוא דוגמת כהן גדול בביהמ"ק. וראה מנהגים שונים בנטעי-גבריאל הל' חנוכה פ"ב ס"ב-ג ושי"ט, והמובא להלן הע' 21.

3) מברכים רק מפלג המנחה ואילך, ראה ב"ח ר"ס תער"ב ופר"ח סי' תרע"ט. בשיחות-קודש תשכ"ג עמ' 401, ר"ד מנר ג' דחנוכה, איתא: "כ"ק אד"ש דיבר עם הרש"ל [הרה"ח ר' שמואל לוויטין ז"ל] על-דבר שבימי חנוכה יתפללו מנחה בשעה 3:30, בכדי שהדלקת נרות בביהכ"נ יהיה בזמן פג המנחה".

ואכן, ידוע ומפורסם שהרבי דייק מאוד שלא להדליק לפני פג המנחה, אפילו בימים שהיו כיוסדים וכו'. וכ"ה באג"ק כרך י' עמ' רכח. וע"ע 'התקשרות' גיליון ע' עמ' 13, דיוק המסופר שם - ב'כפר חב"ד' גיליון 740 עמ' 76.

4) שו"ע ואחרונים סי' תרע"ה ס"א. וע"ע שו"ת הצמח-צדק או"ח סי' סז ס"ה, ובהתקשרות' גיליון רעד עמ' 18.

5) ספר-הניגונים ח"א, ניגון נג. בשנים האחרונות ניגנו זאת במניין של הרבי בכל יום מימי החנוכה.

ולהדליק בכיתו, אך לא יברך 'שהחיינו' בכיתו, אלא אם-כן מדליק להוציא גם את בני-ביתו ידי חובתם⁶.

"כדי להוסיף בהתעוררות דנר-חנוכה, כדאי שתהיה מנורה דלוקה בבית-הכנסת (שכולם מתכנסים שם) במשך כל המעט-לעת, אם אין חשש כלל שישחקו התינוקות"⁷.

"מהנכון להחזיר עטרה ליושנה - לצייר את מנורת המשכן והמקדש כשקניה באלכסון, כדעת רש"י והרמב"ם, ועל-פי-זה יש מקום לומר שגם החנוכייה⁸ כדאי לעשות קניה באלכסון. ולמה לשנות בגוף המנורה שקניה היו ביושר ולא כחצי עיגול"⁹.

6) רמ"א סי' תרע"א סוס"ז ושערי תשובה שם.

7) סה"ש תש"נ ח"א עמ' 193 הערה 81, נדפס גם בשערי הל' ומנהג או"ח ח"ב סי' רפ (וראה ד"מ תער"ב סוף ס"ק א. אנציקלופדיה תלמודית כרך טז, ערך 'חנוכה', ציון 139. ואולי משום כך נפוץ להדליק בבית-הכנסת, וכן נוהגין בבית-חיינו, בנרות הרגילים, הדולקים זמן רב, ולא בשמן).

8) כמדומה, זהו שימוש נדיר של הרבי (בשיחה מנוגה) במילה מחדשת זו.

9) לקוטי-שיחות חכ"א עמ' 169 והערה 44 [וראה 'התקשרות' גיליון ח"י עמ' 11, שהורה הרבי לצא"ח שבלית-ברירה ניתן לותר בעניין צורת המנורה (על מטבעות), כיוון שכמה מגדולי-ישראל עוד בימי הרמב"ם חלקו עליו בזה, מש"א"כ בציור הלוחות מרובעות שמפורש בש"ס]. והמדובר כשעושים את החנוכייה קנים בדוגמת המנורה, ובפרט בהדלקות פומביות, אבל אין קפידא לעשות בצורה זו דווקא, ואדרבה רבים מהחסידים בדרות שעברו נהגו להדליק בחנוכייה ללא קנים [עם דופן, ראה לקו"ש ח"ה עמ' 456, ואולי נובע הדבר ממה שהיו מדביקים את הנרות ככותרל עצמו ללא חנוכייה, כמבואר בסידור אדמו"ר¹⁰], ואף בס' ימי בראשית עמ' 50 נדפס צילום מכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ, שהדליק בחנוכה תש"י בחנוכייה כזאת. אף הרבי, כששהה לפעמים בספרייה (וי"א שכך נהג גם בביתו) הדליק בחנוכייה פשוטה, ללא קנים וללא דופן. והיו פעמים שהדליק בחנוכייה ללא דופן עם קנים מרובעים,

משיח ממתין להוריד את ההעלם והסתר ולהתגלות

כל אלו שהתענו ברדיפות - ילכו בראש

בהמשך למדובר לעיל אודות "יפוצו מעינותיך חוצה", הרי ככל העניינים של חסידות חב"ד, צריך גם עניין זה להיות בסדר מסודר, באופן של "הליכות עולם לו", אלא שה"הליכות" יהיו על-פי תורה. ולכן התחיל כ"ק מו"ח אדמו"ר להתעסק בשילוח אנשים בעולם, כדי שעל-ידם יהיו אחר כך הצינורות שתהיה העבודה של הפצת המעיינות בנקל יותר, גם בדרך הטבע. ובעמדתו ביום שעליו אומרים שהוא ראש השנה על העניינים של "יפוצו מעינותיך חוצה" - הרי מעצמו מובן ששלושים הנ"ל הם מאלו שנוטלים חלק בראש, כיוון ש"שלוחו של אדם כמותו", ועל אחת כמה וכמה שלוחו של כ"ק מו"ח אדמו"ר שהיה והוא (גם עתה) נשיא הדור. ובכן:

על כל אחד במקומו לדעת שיש לו את כל העניינים, האפשריות והיכולות למלא את השליחות, וגם המקום כבר ראוי לזה, וצריך רק למלא את שליחותו באמונה, דהיינו, להניח את עצמו על הצד, באופן שכל ענינו אינו אלא למלא את השליחות של כ"ק מו"ח אדמו"ר, להשלים את תכלית הכוונה והפצת המעיינות חוצה.

מצד המשלה - ישנם כל העניינים הדרושים; מצד הזמן - הרי כדברי הרבי ש"הנה זה עומד אחר כתלנו", זהו כבר זמן-השיא ("די העכסטע צייט") שמשיה ממתין להוריד את ההעלם והסתר ולהתגלות; יש צורך רק ב"אצבע קטנה" של השליח במקום זה ושל השליח במקום שני, ושל אלו שנמצאים מסביבו שצריכים לעזור ולסייע לו שתהיה אחיזה בדרך הטבע, ואז, ימלא כל אחד את שליחותו במילואה, ובכח אחת יהיה "לכל בני-ישראל . . . אור" - האור של ה"מאור" שבתורה, זוהי פנימיות התורה, בכל מקום ובכל מדינה שנמצאים שם.

ועל-פי דברי המדרש "אחד מכם גולה לברכריה ואחד מכם גולה לסמטריה דומה כמו שגליתם כולכם" - הרי גם בנדון דידן מספיק אחד בעיר ושנים במשפחה שעוסקים באמונה, להיות ה"חודה של מחט" שפותחת "פתחו של אולם" שתהיה הפצת המעיינות מתוך שמחה ומנוחה וטוב לבב, באופן דמוסיף והולך מוסיף ואור והולך ומתגבר "עד נכון היום" - "היום אם בקולו תשמעו", שאז נעשה זה "היום" שעליו אומר משיח שהוא בא "היום".

[...] וכיוון שכאשר "אחד מכם גולה לברכריה . . . דומה כמו שגליתם כולכם", ויוצאים ידי חובת גלות, שענינה הוא ש"אחרי כן יצאו ברכוש גדול", על-ידי בירור העניינים שיכולים לעשות מהם קדושה - הרי מספיק שאחד או שנים (ועל אחת כמה וכמה שישנם רבים) נמצאים בתנועה כזו כדי לפעול את העניין של "ראו ממך", שיתבטלו כל עניני הרדיפות והגזירות וההעלמות והסתרים, ובקרום ממש יוכלו מתוך חירות אמיתית בכל הפרטים ללמוד תורה ולקיים מצוות באופן של מוסיף והולך ומוסיף ואור, עד שיבא משיח צדקנו ויקבץ נידחנו מארבע כנפות הארץ.

וכל אלו שהתענו ברדיפות ועמדו בכל הניסיונות, והעמידו "דור ישרים יבורך", בניס ובנות לומדי תורה ומקיימי מצוות - ילכו בראש לקראת משיח צדקנו, בגאולה האמיתית והשלימה.

(שיחת י"ט כסלו ה'תש"כ, 'תורת מנחם - התנועותיות' תש"כ חלק א' (כ"ז) עמוד 229)

רבי דובער, המגיד ממזריטש

ראייתו למרחוק, כאשר בחלוקת המדינות לאחריות תלמידיו התעלם ממדינת אשכנז (גרמניה), דבר שהובן לאחר כמה דורות • הבעל-שם-טוב והמגיד - כאלהו ואלישע • נסיעה לליפציג ותפלת המגיד • ומדוע לימוד האזינו על-פה חשוב כל-כך * ליום ההילולא שלו ב"ט בכסלו

תלמידיו לג' מחיצות. מחיצה א' ב' וג'. לא שמעתי אם היה מצרפם לאפיקומן שלו, או רק [לוקח את האפיקומן] שלהם.

פי שניים ברוח מהבעש"ט

"על מספר תלמידי הרב המגיד [=נאמר] פי שניים ברוחך", [=כיוון] שאצל הבעש"ט [=היו] שישים תלמידים, ואצל הרב המגיד [=פי שניים] מאה ועשרים [=תלמידים], כך רשם הרבי ברשימת היומן - מי"ט כסלו תרצ"ג עמ' שח. לימים, בהתוועדות שבת פרשת ויצא תשכ"ה (לקוטי שיחות כרך ה' עמ' 374 ואילך), הזכיר הרבי בהקשר הזה את פירושו של הרד"ק על-פי הנאמר בגמרא (סנהדרין מז, א. חולין ז, ב) שאלישע החזיה שני מתים, כפול מרבו אליהו, שהחיה מת פעם אחת - את הפסוק במלכים ב' (ב, ט) "ויהי נא פי שניים ברוחך אלי" למרות שאין פי שניים ברוחך" מתפרש על תלמידים, שאינם אלא עניין של השפעה והתפשטות, מכל מקום הם מהווים הוראה על-פי שניים ברוחו.

הרברים הוגהו באותו שבוע - כמנהגו של הרבי

ברשימת היומן מי"ט כסלו תרצ"ג - עמ' שו' כתוב לאמור:

הרב המגיד מסר לתלמידיו "יחודים" על כל המדינות, לבד מדינת אשכנז. לכל תלמיד היתה ה"חבילה" שלו [לתפקידו ושליחותו] ולא [=מסר את] כל המדינות לכל אחד ואחד [=מהתלמידים].

לימים (י"ט כסלו תשי"ד - תורת מנחם כרך יו"ד עמ' 256-257) התייחס הרבי לתופעת ההתעלמות מ"אשכנז" (גרמניה), והתבטא:

במשך כל השנים לא הבינו את פשר הדברים: מה רוצים ממדינת אשכנז?!... אמנם, ריבוי שנים לאחר-זה, למעלה ממה וחמישים שנה לאחר זמנו, של המגיד תופסים ("כאפט מען זיך") עד כמה גדולה ראייתו של צדיק, שרואה בעיני בשר למרחק של כמה וכמה שנים ודורות לאחר-זה!... בליל ב' דחג-הפסח תרצ"א ביאר כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ את עובדת נטילת האפיקומן של בני ביתו והצנעתם יחד עם שלו באמרו (רשימת היומן עמ' קפ): "שמעתי שהוא כמו 'תכוסו על השה', שיעשו קרבן פסח ביחד".

בהמשך הוסיף:

גם אצל המגיד היה מנהג זה. והיה מחלק

זהו שפירש רש"י (פסוק יא) "שנראית לו דמות דיוקנו של אביו" יעקב, שמידתו היא מידת התפארת.

(אור-תורה פרשת וישב דף ח"י עמ' ב)

ובגפן שלושה שריגים (מ,י)

זה אברהם, יצחק ויעקב... אלו משה ואהרן ומרים... אלו שלושה רגלים (חולין צב)

שלושה פירושים אלה מכוונים כנגד שלושת הקווים - חסד, גבורה, תפארת.

א. אברהם - הוא בחינת חסד. יצחק - גבורה. יעקב - תפארת.

ב. משה - עניינו תורה שהיא קו האמצעי, תפארת. אהרן - כוהן, איש החסד. מרים - מלשון מרירות, גבורה.

ג. שלושה רגלים: פסח - כנגד אברהם ("לושי ועשי עוגות"). שבועות - כנגד יצחק (קול השופר דמתן-תורה היה מאילו של יצחק). סוכות - כנגד יעקב ("ולמקנהו עשה סוכות").

(אור-התורה בראשית כרך ה' דף תתקז-קח)

ולא זכר שר המשקים את יוסף וישכחהו (מ,כג)

וישכחהו: ...מפני שתלה בו יוסף לזכרו, הווקק להיות אסור שתי שנים... (רש"י)

יוסף נענש בשנתיים נוספות של מאסר משום שתלה תקווה בשר המשקים שיעזרהו. מדוע נענש על כך, והלאו גם יעקב אביו עשה כן, בשעה ששלח מנחה לעשיו אחיו כדי לרצותו?! ועוד עשה יעקב, שהשפיל עצמו בשבע השתחוואות וקראו "אדוני", ולא מצאנו שנענש על כך?

אלא שורשו של יוסף נעלה משרשו של יעקב, ולכן לא היה לו להקיש מהנהגת אביו להתנהגותו שלו. יעקב נזקק לכל המנחה וההשתחוואות, כי לגבי יעקב ועשיו נאמר (בראשית כה) "ולאום מלאום יאמץ", היינו שהם זה-לעומת-זה, ולפעמים מתגבר הלעומת-זה ומתאמץ להיות למעלה. לכך היה יעקב צריך להכניע את עצמו לפני עשיו באותה שעה. אבל יוסף, שלגביו אין כלל בחינת לעומת-זה, לא היה ראוי, מצד שורשו הנעלה, להכניע את עצמו לפני שר המשקים, וכשעשה כך - נענש.

(אור-התורה בראשית כרך ו' פרשת וישב דף תתרצח-2196)

* * *

האם יוסף ידע על שורשו הנעלה? התשובה היא, כן. ענייני העולם-הזה לא הטרידו את יוסף אף-פעם, גם לא בשעה שעסק בהם. גם אז הוא היה קשור ודבוק באלוקות.

(ספר-המאמרים תרע"ז עמ' קז)

* * *

החסיד הנודע ר' הלל מפאריטש נשאל פעם: נכון שיוסף, שהיה בררנה נעלית ביותר, לא היה צריך לעשות "כלי" בדרך הטבע להצלחתו. אך ייתכן שבענוונותו חשב שאינו במדרגה כה נעלית, ואינו טוב מאביו. מדוע, אם כן, נענש על כך? השיב ר' הלל: "א חוש טאר מען ניט פארלירן" (=חוש - אסור לאבד).

(מפי השמועה, הרה"ח ר' שלמה חיים ז"ל קסלמן)

פרשת וישב

וישב יעקב וגו' (לז,א)

"וישב יעקב בארץ" - יעקב ירד ממדרגתו הנעלית והתלבש בעניינים ארציים. **"מגורי אביו"** - כדי ללקט את ניצוצות הקדושה הנמצאים בהם ולהעלותם לאביו שבשמים (מגורי מלשון "אוגר בקיץ"). **"בארץ כנען"** - עבודה זו אפשרית רק בעולם-הזה, הנקרא "ארץ כנען", כנען מלשון סוחר, כנאמר (לקמן לח), "בת איש כנעני", ותרגם, "בת גבר תגרא". רק בעולם-הזה אפשר לזכות ב"סחורה" - תורה ומצוות.

(אור-תורה בראשית דף ח"א-ב)

* * *

"מגורי אביו" - עבודת הבירורים של האדם ("מגורי") צריכה להיות אך ורק מתוך כוונה לאביו שבשמים ("אביו") - שלא על מנת לקבל פרס, גשמי או רוחני.

(ליקוטי-שיחות כרך א עמ' 77)

ויבוא הביתה לעשות מלאכתו (לט,יא)

לעשות מלאכתו: למבדק בכתבי חושבנה (אונקלוס)

גם בהיותו בבית פוטיפר, בהיותו עסוק בחשבונות ועסקים גדולים בענייני העולם, נשאר יוסף בדבקותו והתבטלותו לאלוקות.

כיצד הצליח בכך? יוסף היה "נשמה דאצילות", והרגיש כיצד כל העולמות בטלים לאלוקות; הבריאה כולה נחשבת כאין ואפס, וענייני העולם אינם תופסים אצלו מקום כלל. לכן היה ביכולתו להכיל את שני הדברים גם-יחד - הביטול והדבקות לאלוקות מחד גיסא, והעסק בענייני העולם מאידך גיסא.

(דרך-מצוותך דף פא)

וינס ויצא החוצה (לט,יב)

כל דבר גשמי המצוי בעולם נובע משורש ומקור רוחני עליון. הדבר הגשמי אינו אלא ביטוי מגושם של הבחינה הרוחנית. לכן כשאדם רואה איזה דבר גשמי, יכול הוא להתקשר לשורשו הרוחני של הדבר על-ידי שיזכור ויתבונן שהגשמי אינו אלא "ענף" של הרוחני.

זהו שרמז הכתוב:

"וינס" - יוסף ברח מהיופי הגשמי של אשת פוטיפר [כמאמר רז"ל (יומא לה) שהיא היתה מקשטת את עצמה לפניו].

"ויצא החוצה" - הוא התעלה מעל ומעבר לעולם הגשמי, ברח מהיופי הגשמי וראה את היופי הרוחני, היינו מידת תפארת העליון.

בשנת תשכ"ה (שנת פטירת אימו, הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה) והתפרסמו בראש חוצות. פליאה מסויימת השמיע אז כ"ק אדמו"ר בעל "ויואל משה" מסאטמער באוזני מקורביו: הייתכן לומר על המגיד שהוא "פי שניים ברוחו" מהבעש"ט? מספר הרה"ג הרה"ח ר' חנניה יוסף שי' אייזנבך, ברשימתו שפורסמה ב'כפר חב"ד' בשעתו: מראשי החשובי קהל "ייטב לב" בסאטמער, שהיו אז ב'יחידות' אצל הרבי, שאלו על כך את הרבי, והשיב: **"בריוק כפי שתפרשו אצל אליהו ואלישע..."**

ספרי הרב המגיד

בהתוועדות שבת פרשת וישלח תשל"ג (שיחות קודש' תשל"ג כרך א' עמ' 150) התייחס הרבי להופעת ספרי המגיד בדפוס וכה אמר:

בנוגע לאיגרת-הקודש שכתב אדמו"ר הזקן בנוגע ל"ט כסלו, גנה אחרי שמתייחס לעצם הנס שהיה זה באופן ד"כ הפלה ה' והגדיל לעשות בארץ והפליא והגדיל שמו הגדול והקדוש כו' " הרי הוא מצוין ומדגיש כי הדבר התרחש ביום ההילולא של רבו המגיד, "כי זה היום אשר עשה ה' עמנו הוא יום שנכפל בו כי טוב י"ט בכסליו יום הילולא רבא פטירת רבינו הקדוש ז"ל", אשר בשנה זו - תשל"ג - נמלאו מאתיים שנה להסתלקותו.

מסיבה זו נעשו מאמצים והשתדלויות להוציא-לאור עתה בהוצאה חדשה את ספריו: (א) אור תורה (או כפי שזה נקרא גם רמזי תורה), (ב) ליקוטי אמרים - מגיד דבריו ליעקב.

ועם היות שהם שני ספרים נפרדים - הרי מוצאים בשני ספרים אלו עניינים קרובים בתוכנם זה לזה, ורק באותיות אחרות ובסגנון שונה קצת כו'.

הפתיחה במשל אב המצמצם את עצמו

"מצינו בתורת הרב המגיד, שכתחילת ספרו - הן בליקוטי אמרים הן באור תורה - מבאר הוא את המשל של אב המצמצם את עצמו לפי ערך בנו הקטן", אמר הרבי בהתוועדות שבת קודש פרשת ניצבים תשל"ו (שיחות-קודש' תשל"ו כרך ב' עמ' 704). והוסיף:

ואף שהספרים לא נכתבו על-ידי הרב המגיד בעצמו, אלא נלקטו על-ידי תלמידיו - הרי סוף סוף מדובר (לא בסתם יהודים, אלא) בתלמידי הרב המגיד, והרי עניין זה הוא ככל העניינים שבעולם בהשגחה-פרטית, וכך נתקבלו הדברים בתפוצות-ישראל, בתור חלק מהתורה שבעל-פה ששני ספריו של הרב המגיד - הן ליקוטי אמרים, והן אור תורה (שהם ספריו העיקריים) - פתיחתם במשל "אב המצמצם את שכלו ומדבר דברי קטנות בשביל בנו הקטן... מצמצם נקרא חכמה כו'".

ברוח זו התבטא הרבי גם כליל ערב ראש השנה כ"ט אלול תשל"ז (שיחות-קודש' תשל"ז כרך ב' עמ' 642), ובין השאר אמר:

כמשל המובא ומבואר בארוכה בתחילת ספריו הן ליקוטי אמרים והן אור תורה (הרבי התבטא: "תורה אור") ואף-על-פי שהספרים נכתבו על-ידי התלמידים - הרי הסדר בזה נעשה על-ידי תלמידי המגיד, שהינם הריברי סמכא, ואפשר לסמוך עליהם; בפרט שבאופן זה נתפשטו ונתקבלו הספרים בכל תפוצות-ישראל.

"ספר 'ליקוטי אמרים' של הרב המגיד - נקרא על-ידי אדמו"ר הצמח-צדק בשם "ליקוטי אמרים - הגדול" - כך אומר הרבי בהתוועדות שבת פרשת ניצבים-וילך תשמ"ב (תורת מנחם התוועדויות תשמ"ב כרך ד' עמ' 2248). בהזדמנות נוספת (התוועדות י"ט כסלו תשמ"א - שיחות קודש תשמ"א כרך א' עמ' 574) מזכיר הרבי שם זה כדבר הפשוט, ומוסיף היכן מוזכר שם זה:

שני ספריו של הרב המגיד - הן "ליקוטי אמרים הגדול" (כפי שהוא נקרא בליקוטי תורה) הן "אור תורה" פתיחתם בביאור "במי נמלך בנשמותיהן של צדיקים".

"מובא בחסידות (שער האמונה ספכ"ז. ושי"נ) שהמגיד היה יכול להכיר על-פי הכלי מיהו האומן שעשאו, בראותו את כוח הפועל בפועל. ומאחר שמספרים זאת כדי להורות על גדול ההפלאה דהמגיד ולא מצינו שיספרו זאת אפילו על צדיקים כיוצא-בו - מובן בפשטות שאין זה שייך לכל אחד ואחד מישראל" - אמר הרבי כליל שמחת-תורה תשמ"ג (תורת מנחם התוועדויות תשמ"ג כרך א' עמ' 261) [וראה גם כרך כט עמ' 133].

נרות חנוכה

עלייה מדורגת

הסדר של הדלקת נרות חנוכה הוא שבלילה הראשון מדליקים נר אחד, בלילה השני - שני נרות, וכן הלאה, עד שבלילה השמיני דולקים כל שמונת הנרות. נמצאנו למדים הוראה חשובה בעבודת ה': אין להתחיל מיד עם שמונה נרות, כי זה קשה מדי; אלא בהכרח להתחיל בנר אחד. וגם לאחר שמדליקים נר אחד, אי-אפשר להדליק ביום השני שמונה נרות, ואף לא שלושה נרות, אלא יש לצעוד ולהתקדם בהדרגה. רק כך, שלב אחר שלב, יגיע האדם לשמונה נרות. עבודת ה' דורשת עלייה מדורגת והליכה מן הקל אל הכבד. דווקא על-ידי עבודה מסודרת זו זוכים ומגיעים למדרגות געלות.

(משיחת כ"ק אדמו"ר - בלתי מוגה)

מצווה מאירה

כשם שבטיפה אחת מן הים משתקפת השמש כולה, כך יש מצוות פרטיות שבהן משתקפים עניינים של כללות המצוות. המצווה בכלל היא "נר" ו"אור", כדכתיב, "כי נר מצווה ותורה אור". תכונה זו באה לידי ביטוי גלוי במצוות הקשורות בנר ואור בגשמיות, כמו נרות המקדש, נרות שבת ויום-טוב, ועוד. בנרות חנוכה יש הוספה מיוחדת, שמצוותה היא "על פתח ביתו מבחוץ". הנרות גלויים לעין כל עובר ושב והכול רואים כי הם מאירים את ה'חוק' כפשוטו. נרות חנוכה מאירים גם את ה'חוק' הרוחני - חושך הגלות - גלות כפשוטה וגלות פנימית (חושך החטא ויצר-הרע שהוא סיבת הגלות כפשוטה).

(ליקוטי שיחות כרך י, עמ' 282)

על פתח ביתו מבחוץ

נרות חנוכה מזכירים לנו את חובתנו להאיר גם את ה'חוק' ואת הזולת המשוטט בו. שני עניינים בזה: (א) אין לחכות עד שהחושך יחדור פנימה אל הבית ואז להילחם בו, אלא יש לצאת אל ה'חוק' ולהאירו. (ב) לא מדליקים נר בבית לחוד ונר בפתח הבית לחוד, אלא אותו נר עצמו המאיר את הבית הוא המאיר את החוק. כלומר - יש להשתדל להביא את הזולת לאותה המדרגה בעבודת ה' ("מהדרין מן המהדרין") שהאדם עצמו עומד בה. אין אדם רשאי להתנהג בעצמו באופן של "מהדרין מן המהדרין" ואילו עם הזולת יסתפק בעבודה של "כשר בדיעבד"...

(משיחת שבת-קודש פרשת וישב תשל"ז - בלתי מוגה. שיחות קודש תשל"ז כרך א, עמ' 355-ה)

מצווה גוררת מצווה

יש השואלים: איך אפשר להיות בטוח שדרך התורה היא הדרך האמיתית? התשובה בפשטות: מטבע האדם, כשהוא עובר עבירה, הוא מתחרט על כך תוך זמן קצר והדבר נעשה מאוס בעיניו. מנגד, כשהוא עושה דבר טוב, מתעורר בו חשק לשוב ולעשותו. זו ההוראה מנרות חנוכה - אם הדלקת נר היום ומחר אתה רוצה להדליק שוב נר, זה סימן מובהק שאמש עשית דבר נכון וטוב.

(משיחת שבת-קודש פרשת מקץ תשל"א - בלתי מוגה. שיחות קודש תשל"א כרך א, עמ' 351)

כדי לקחת סחורה צריך להיות שם

פעמים רבות סיפר הרבי סיפור מיוחד על הרב המגיד, שאותו שמע בין השאר כשהיה עם כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ בווינה בקיץ תרצ"ז (רשימת היומן עמ' שצא), וברשימותיו הוא מופיע בתכלית הקיצור:

לעניין מענה הרב המגיד שאם חפצים להביא סחורה צריכים להיות (נוכחים) שמה. סיים אדמו"ר (=מהורש"ב) נ"ע: זאת חידשה חסידות - שעל-ידי מחשבה עיונית - נמצא (החושב) שם, במקום שאודותיו חושב.

ביום א', כ"ו בשבט ה'תשכ"א, ביקר אצל הרבי האדמו"ר הרב אברהם יצחק קאהן מ"תולדות אהרן" ונסבו הדברים על לימוד חסידות בעיון ובקביעות, אז חזר הרבי על הסיפור בפרוטרוט (תורת מנחם כרך ל' עמ' 326):

כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר פעם סיפור ארוך אודות הרב המגיד:

קודם שנעשה תלמיד של הבעל שם טוב, היה הרב המגיד גאון גם בנסתר דתורה, והיה מתפלל עם כוונות האריז"ל, והיה לו חבר שגם הוא עסק בעניינים אלו. ולאחרי שהרב המגיד נעשה תלמיד הבעל שם טוב, אירע שנפגשו יחד, וכשעמדו להתפלל, סיים חברו תפלתו מושך זמן לפני הרב המגיד, ושאל אצלו חברו לפשר הדבר, באמרו: הרי פעם היינו מתפללים ביחד, ומסיימים באותו זמן, ומה נשתנה עתה?

חבריו של הרב המגיד היה נוהג לעסוק בלימוד התורה במשך רוב השנה, וזוגתו ניהלה את העסק, ורק פעם בשנה היה מתבטל מלימודו במשך כמה שבועות, ונוסע ללייפציג אל ה"ריד" כדי לקנות סחורה, ואחר כך היה חוזר לביתו וממשיך לעסוק בתורה. ושאלו הרב המגיד: למה עליך לבטל זמן ולנסוע ללייפציג - הרי מוטב שתבונן בהנסיעה, ותחשוב שהיום הנך פה, ומחר הנך שם, עד שתחשוב שהנך בלייפציג, ואחר כך תבונן ותחשוב במהלך הנסיעה בחזרתך לביתך, וכך תערוך את הנסיעה במשך זמן קצר ביותר.

כאשר החבר שמע זאת, הביט עליו בתימהון, ואמר: ר' בער, לא ידעתי שאתה בטלן גדול כל כך! מה תועיל מחשבת - הרי עלי להיות בלייפציג בכדי להביא משם את הסחורה בפועל ממש!

וענה לו הרב המגיד: כן הוא בנוגע לענין הכוונות בתפלה: לא מספיק רק לחשוב ולכוין כעת הנני בעשיה או ביצירה וכו', אלא צריכים להיות שם בפועל, כדי להביא את ה"סחורה"... ובשביל זה דרוש זמן ארוך יותר.

וכיוון שצריכים להיות שם - הרי האפשרות לזה היא רק כאשר לומדים ויודעים מה זה אצילות בריאה יצירה ועשיה (וכאמור, לא רק לידע שיש מציאות כזו, מבלי לידע מאומה מהו ענינו של העולם, ומהו הפירוש "להיות שם").

לימוד האזינו בעל פה

"רבותינו נשיאינו הדגישו את גודל העילוי דפרשת האזינו, וכידוע דברי כ"ק מו"ח אדמו"ר בשם המגיד, שפרשת האזינו צריכים ללמודה בעל-פה וכו'.

עניין זה ביאר הרבי בהתוועדות שבת פרשת האזינו תשמ"ב (תורת מנחם התוועדויות תשמ"ב כרך א' עמ' 109-108):

מכיוון שלומדים את חיוב כתיבת ספר תורה ממה שנאמר "ועתה כתבו לכם את השירה הזאת" - דבר האמור על שירת האזינו (כפירוש רש"י: "את השירה הזאת - האזינו השמים עד וכיפר אדמתו עמו") - בהכרח שיש קשר מיוחד בין שירת האזינו לכל התורה כולה, ומטעם זה לומדים את החיוב לכתוב ספר תורה שלם ממה שנאמר "ועתה . . . הזאת" שירת האזינו (ומופרך לומר שאין קשר ושייכות ביניהם, והלימוד מפסוק זה אינו אלא מפני שאין ברירה אחרת).

ולפי זה מובן גודל מעלת פרשת האזינו - הכוללת את כל התורה כולה (מאחר שממנה נלמד החיוב של כתיבת ספר תורה). ועל-פי מאמר רז"ל "אסתכל באורייתא וברא עלמא" - מובן שפרשת האזינו כוללת את כל ענייני העולם כולו, כי כל ענייני העולם כלולים בתורה, והתורה כלולה בפרשת האזינו.